

۳

آشنایی با مالاریا

مجموعه آموزشی داوطلبان سلامت محلات

کتاب پنجم □ آشنایی با بیماری های شایع

اجزای آموزشی مجموعه داوطلبان سلامت

ب
راهنمای داوطلبان
سلامت

الف
راهنمای مرییان

۳
سلامت خانواده

۲
سلامت باروری

۱
سلامت کودکان

۶
مصرف منطقی
دارو

۵
آشنایی با
بیماری های شایع

۴
سلامت جامعه

۱	سل	۱۰	تب مالت
۲	کچلی ها	۱۱	سالک
۳	مالاریا	۱۲	شپش
۴	گال	۱۳	سوء مصرف مواد
۵	اختلالات ناشی از کمبود ید	۱۴	کرم های روده ای
۶	فشار خون	۱۵	بیماری های قلبی
۷	بیماری قند (دیابت)	۱۶	تب روماتیسمی
۸	تالاسمی	۱۷	آشنایی با بیماری های منتقله از ناقلین
۹	اچ آی وی		

بسم الله الرحمن الرحيم

مجموعه‌ی آموزشی داوطلبان سلامت محلات

آشنایی با بیماری مالاریا

معاونت بهداشت دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی زاهدان
با همکاری مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر وزارت بهداشت

فهرست مطالب

۳	مقدمه.....
۸	اهداف.....
۹	کاربردها.....
۱۰	اطلاعات مورد نیاز از محله.....

۱- چرا بیماری مالاریا اهمیت دارد؟.....

۱۱	الف) چرا باید به بیماری مالاریا توجه کرد؟.....
۱۴	ب) چرا بیماری مالاریا در گروه بیماری های منتقله از ناقلین قرار دارد؟.....
۱۶	پ) چرخه بیماری مالاریا چگونه است؟.....

۲- خصوصیات بیماری مالاریا چیست؟.....

۲۰	الف) علائم بیماری مالاریا کدامند؟.....
۲۱	ب) درمان بیماری مالاریا چگونه انجام می شود؟.....
۲۳	پ) راههای تشخیص بیماری مالاریا چیست؟.....
۲۵	ث) روش تشخیص سریع بیماری مالاریا چیست؟.....
۲۸	ج) در محله.....

۳- چگونه با بیماری مالاریا مقابله کنیم؟.....

۲۹	الف) محل های رشد و تکثیر پشه مالاریا کجاست؟.....
۳۲	ب) راه های پیشگیری از بیماری مالاریا کدامند؟.....
۳۴	پ) نحوه صحیح استفاده از پشه بند به چه صورت می باشد؟.....

۴- منظور از حذف بیماری مالاریا چیست؟.....

۳۶	الف) هدف از حذف بیماری مالاریا در کشور چیست؟.....
۳۸	ب) در محله.....

۵- چگونه پیامهایمان را به مردم منتقل کنیم؟.....

۳۹	خودآزمایی.....
----	----------------

۶- چگونه فرایند انتقال پیامهای بهداشتی به مردم را ارزیابی کنیم؟.....

۴۴	
۴۸	فهرست منابع.....

مالاریا یکی از شناخته شده ترین بیماری های منتقله از ناقلین است و بیشترین میزان مرگ و میر ناشی از ناقلین به این بیماری اختصاص دارد. مالاریا از قدیم به عنوان یکی از مسائل بهداشتی مهم کشور تلقی شده و هیچ بیماری دیگری به این اندازه موجب زیان های مالی و جانی جبران ناپذیر در کشور نشده است. سالانه ۳ میلیارد نفر در دنیا در معرض خطر مالاریا قرار دارند و ۲۱۹ میلیون نفر به این بیماری مبتلا می شوند. برنامه راهبردی منطقه ای کنترل مالاریا مبتنی بر اهداف شماره ۲ و ۶ توسعه هزاره و مصوبه مجمع عمومی سازمان ملل (مصوبه شماره ۵۹/۲۵۶) و قطعنامه ۵۸/۲ سازمان جهانی بهداشت در سال ۲۰۰۶ در راستای رویکرد جهانی کنترل مالاریا و متناسب با شرایط کشورهای منطقه، توسط دفتر منطقه ای تهیه شده است. در برنامه راهبردی منطقه ای کنترل مالاریا پیشگیری از استقرار مجدد آلودگی در مناطق عاری از مالاریا و حذف بیماری در آن دسته از کشورها که قانون های بسیار محدود انتقال مالاریا دارند، توسط سازمان جهانی بهداشت توصیه شده است.

در این راستا حذف بیماری مالاریا و جلوگیری از بازگشت آن در جمهوری اسلامی ایران، به عنوان کشوری که دارای بار کم بیماری مالاریا و انتقال محدود بیماری است و از برنامه کنترلی موثر و موفقی برخوردار است، مورد تاکید قرار گرفته است.

لازم به ذکر است در سپتامبر ۲۰۰۰ میلادی، بزرگترین گردهمایی رهبران جهان در تاریخ با عنوان «نشست هزاره» در سازمان ملل متحد برگزار شد. برآیند این نشست، تصویب بیانیه هزاره بود که ملتهای شرکت کننده را متعهد می ساخت در پرتو همکاری جهانی برای کاهش فقر، گسترش بهداشت، ترویج صلح، بهبود حقوق بشر، برابری جنسیتی و پایداری محیط زیست به پا خیزند.

تجربیات جهانی نشان می دهد که برای اطمینان از بقای پایداری به روش های متفاوت سرمایه گذاری و تخصیص منابع نیاز داریم و اینگونه شد که از سال ۲۰۱۵ به بعد اهداف هزاره سوم به اهداف توسعه پایدار تغییر یافته و بجای ۸ آرمان و ۴۹ شاخص، ۱۷ آرمان و ۱۶۹ شاخص تا سال ۲۰۳۰ به عنوان این اهداف اعلام گردید.

در صورت محقق نشدن حذف مالاریا، علاوه بر بار بیماری، کشور به ظرفیت بهره برداری از توسعه اقتصادی نمی رسد و به عنوان منطقه واجد خطر مالاریا با محدودیت تبادلات توریستی، علمی، فرهنگی و تجاری مواجه خواهد شد. برای تحقق چشم انداز بیست ساله ضروری است پاک بودن کشور از مالاریا از طریق نهادهای رسمی بین المللی (سازمان جهانی بهداشت) اعلام جهانی گردد. بی شک در حذف بیماری مالاریا نیاز به مشارکت مردم و همکاری های بین بخشی می باشد. خوشبختانه داوطلبان سلامت، به عنوان بازوان پرتوان سیستم بهداشتی و پل ارتباطی با مردم، می توانند با آموزش و اطلاع رسانی، در این امر ما را یاری نمایند.

امیدواریم این کتاب که با همت کارشناسان دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، مرکز مدیریت بیماری های واگیر و مسئول برنامه داوطلبان سلامت وزارت بهداشت تدوین شده، در ارتقای اطلاعات مردم و جلب مشارکت گروه های مختلف برای رسیدن به این هدف والا موثر بوده و با حمایت پروردگار هرچه سریع تر به حذف بیماری مالاریا در کشور دست یابیم.

دکتر سید مهدی طباطبایی

معاون بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان

چگونه از این کتاب استفاده کنیم؟

این کتاب از چه قسمتهایی تشکیل شده است؟

قسمتهای اصلی این کتاب عبارتند از:

■ **مقدمه:** در ابتدای کتاب، یک توضیح مختصر درباره‌ی موضوع آن آورده شده است تا بتوانید با اهمیت موضوع و جنبه‌های مختلف آن آشنایی پیدا کنید.

■ **اهداف:** با مطالعه‌ی اهداف خواهید دانست که پس از پایان آموزش این کتاب، چه آگاهی‌ها و مهارت‌هایی به دست خواهید آورد.

■ **کاربردها:** با مطالعه‌ی این قسمت از برخی از کاربردهای مطالب این کتاب مطلع خواهید شد. بعضی از این کارها را می‌توان به تنهایی انجام داد ولی بعضی از آنها به اقدام گروهی شما نیاز دارد.

این فعالیت‌ها فقط چند پیشنهاد هستند. ده‌ها کاربرد دیگر وجود دارد که به فکر شما و همکارانتان خواهد رسید و می‌توانید به این فهرست اضافه کنید.

■ **اطلاعات مورد نیاز از محله:** از آنجا که شما داوطلبان سلامت در جریان آموزش خود باید برای آموزش مردم محله برنامه‌ریزی کنید، لازم است مردم محله‌تان را بهتر بشناسید، باورها و سنتهای خوب و بد مردم را تشخیص دهید و نیازهای آنها را بدانید.

برای این منظور بحث‌هایی در لا به لای درس‌هایتان قرار داده شده که «در محله» نامیده شده‌اند. برای اینکه بحث‌های «در محله» به واقعیت نزدیکتر باشند، لازم است شما قبل از جلسه بحث، اطلاعاتی از مردم محله بدست بیاورید. سؤال‌هایی که در قسمت «اطلاعات مورد نیاز از محله» می‌بینید خلاصه‌ای از سؤال‌های «در محله» است. هدف این قسمت آماده کردن شما برای بحث‌های بسیار مهم «در محله» است.

با مطالعه‌ی این قسمت خواهید دانست که باید به چه مسائلی در روابط و رفتارهای مردم بیشتر دقت کنید.

■ **درس‌ها:** مطالب این کتاب به صورت پاسخ چند سؤال مرتب شده است. برای روشن شدن موضوع در پاسخ هر سؤال یک یا چند درس طراحی شده است. هر درس این کتاب از یک یا چند فعالیت آموزشی تشکیل شده است که با علامت ▼ مشخص شده‌اند. این فعالیت‌های آموزشی انواع مختلفی دارند، از جمله:

□ یک مشورت

□ بحث عمومی

□ کار گروهی

□ کار عملی

□ یک یا چند مسئله

□ بررسی نمونه

□ مشاهده

□ ماجرایی تصویری

□ بازدید

□ داستان ناتمام

این فعالیت‌ها برای یادگیری دانستنی‌های بهداشتی و کسب مهارت‌های عملی در هر درس گنجانده شده‌اند و در این فعالیت‌ها مربی به شما کمک خواهد کرد تا تجربه، احساس و فکر خود را با سایر داوطلبان سلامت در میان بگذارید.

در انتهای هر درس چند دانستنی بهداشتی وجود دارد که در داخل یک مربع خاکستری آورده شده است. انتظار می‌رود این دانستنی‌ها را پس از پایان بحث و فعالیت در خاطر نگه دارید.

یک نوع خاص از فعالیت‌های آموزشی بحث‌های «در محله» است که در بالا توضیح داده شد. این بحث‌ها از مهمترین قسمت‌های کتاب هستند که کمک می‌کنند مطالب کتاب به واقعیت‌های جامعه‌ی شما نزدیکتر شود. نتیجه‌ی بحث‌های «در محله» در پایان دوره‌ی آموزشی این کتاب استفاده خواهد شد.

■ **تمرین انتقال پیامها:** آخرین سؤالی که در این کتاب باید پاسخ بدهید آن است که: «چگونه پیام‌هایمان را به مردم انتقال دهیم؟» فراموش نکنید که مهمترین انتظاری که نظام سلامت از شما دارد آن است که آموخته‌هایتان را به مردم محله و همسایه‌هایتان منتقل کنید. برای این کار باید برنامه‌ریزی و تمرین کرد. نتیجه‌ی بحث‌های «در محله» در این جلسات استفاده خواهد شد.

ابتدا باید مسائل مهم محله خودتان را شناسایی و برای رفع آنها برنامه‌ریزی کنید. سپس به صورت گروهی برای تهیه پوستر، روزنامه‌دیواری، جزوه و... با یکدیگر همکاری خواهید کرد. برای اینکه بتوانید در مقابل مردم خوب سخنرانی کنید، باید تمرین «چهره به چهره» را انجام دهید و برای همکاران خودتان صحبت کنید. در آخر برای پیدا کردن مهارت کافی در گفتگو با مردم با «ایفای نقش» اشکالات ارتباطی خود را خواهید شناخت. آموزش این کتاب بدون برگزاری جلسات تمرین انتقال پیام‌ها ناقص است. از مربی خود بخواهید حداقل ۳ جلسه را برای این فعالیت‌ها اختصاص دهد.

■ **خودآزمایی:** پس از پایان آموزش هر کتاب، برای مطمئن شدن از یادگیری مطالب و استفاده صحیح از آنها می‌توانید به سؤال‌های «خودآزمایی» پاسخ دهید.

سؤال‌های «آیا می‌دانم؟» مربوط به یادگیری دانستنی‌های بهداشتی است.

سؤال‌های «آیا می‌توانم؟» مربوط به کسب مهارت‌ها است.

سؤال‌های «آیا پیام‌هایمان را به مردم منتقل کرده‌ایم؟» مربوط به فعالیت‌هایی است که باید برای آموزش مردم محله انجام شود.

سؤال‌های «آیا کارهای ما مؤثر بوده است؟» مربوط به ارزشیابی فعالیت‌های شما است.

با پاسخ به این سؤال‌ها می‌توانید میزان موفقیت خود را بسنجید و اشکالهای کارتان را بشناسید.

■ **چگونه فرآیند انتقال پیام‌های بهداشتی به مردم را ارزیابی کنیم؟**

قبل از شروع آموزش کتاب باید میزان آگاهی و نگرش ۱۰ درصد از خانوارهای تحت پوشش خود را براساس سؤالات و چکلیست موجود در بخش پایش و ارزشیابی هر کتاب، بررسی نمایید. سه ماه پس از پایان آموزش هر کتاب مجدداً میزان تغییرات دانش، نگرش و عملکرد همان خانوارها توسط داوطلبان، زیر نظر مربی سنجیده شود.

چگونه این کتاب را انتخاب کنیم؟

اگر این کتاب اولین یا تنها کتابی است که از مجموعه‌ی آموزشی داوطلبان سلامت محلات می‌بینید، دست نگهدارید. این مجموعه بیش از ۴۲ جلد کتاب دارد و شما می‌توانید برحسب وضعیت محله‌تان و با کمک مربی خود کتاب‌هایی را انتخاب کنید که بیشتر مورد نیاز شماست. وقت را با کتاب‌هایی که مورد نیازتان نیست از دست ندهید. در صفحه‌ی داخلی جلد این کتاب، قسمت‌های مختلف مجموعه‌ی آموزشی شما معرفی شده است.

در چه مواقعی می‌توان از این کتاب استفاده کرد؟

■ **در کلاس آموزش:** شما این کتاب را در جریان آموزش خود از مرکز بهداشتی درمانی دریافت خواهید کرد و طبق برنامه‌ی که مربی خواهد ریخت، به تدریج آن را مطالعه خواهید کرد. مربی برای هر جلسه یک یا چند درس را در نظر خواهد گرفت. پس از پایان درس‌ها طی سه جلسه یا بیشتر برای انتقال پیام‌ها به مردم تمرین خواهید کرد.

■ **در آموزش مردم:** شما می‌توانید پس از پایان آموزش خودتان از بحث‌ها و روش‌هایی که در این کتاب نوشته شده برای آموزش مردم محله استفاده کنید. بهتر است این روش‌ها را با شرایط فرهنگی محله‌تان مطابقت دهید.

به علاوه شما می‌توانید از تصاویر و نکته‌های این کتاب در مواد آموزشی که تهیه می‌کنید استفاده ببرید.

■ **برای یادآوری:** اگر مدتی پس از پایان آموزش، نکته‌هایی را فراموش کرده باشید می‌توانید با مراجعه به مربع‌های خاکستری آنها را دوباره بخوانید.

و **یک استفاده‌ی دیگر:** شما می‌توانید این کتاب را برای مطالعه در اختیار افراد خانواده و همسایگان خود قرار دهید.

آشنایی با بیماری مالاریا

مالاریا مهم‌ترین بیماری انگلی و یکی از مسایل مهم بهداشتی تعدادی از کشورها به خصوص کشورهای گرمسیری دنیا است. نام بیماری از دو قسمت mal (بد) و aria (ناحیه) برگرفته شده و بیانگر شیوع این بیماری در مناطق بد آب و هوا است. این بیماری بیشتر در مناطق باتلاقی و مناطق دارای آب راکد دیده می‌شود. سازمان بهداشت جهانی این بیماری را بعد از سل و ایدز جزو بیماری‌های مهم ذکر کرده است. بیماری مالاریا با نامهای دیگری چون پالودیسیم، تب و لرز، تب نوبه و تب متناوب نامیده می‌شود. علائم بیماری مالاریا شبیه به علائم آنفولانزا است و در صورت عدم درمان منجر به بروز عوارضی شده که ممکن است موجب مرگ فرد گردد.

گرچه امروزه، در سایه تلاشهای فراوان و زحمات بی دریغ کارکنان بهداشتی و در اثر توسعه نظام خدمات بهداشتی درمانی، ارتقای سطح آگاهی‌ها و باورهای بهداشتی مردم، شاهد موفقیت‌های چشمگیری در زمینه کاهش موارد مالاریا در بسیاری از کشورهای دنیا هستیم، ولی وضعیت بیماری در برخی از کشورها به دلیل سهولت و تکرر رفت و آمدها، پنهان ماندن علائم ابتلا به عفونت در تعدادی از مبتلایان، موجب شده تا همیشه یک نگرانی ضمنی نسبت به خطر وقوع همه‌گیری مالاریا وجود داشته باشد.

اهداف

پس از پایان جلسه‌های آموزشی این کتاب انتظار می‌رود بتوانید:

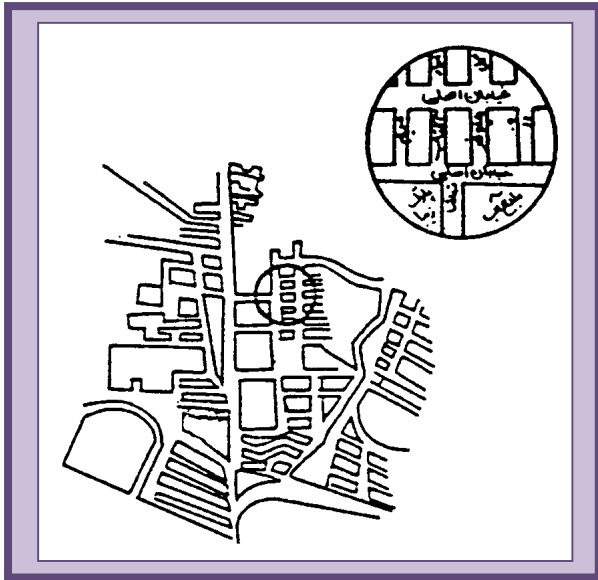
- ۱- اهمیت بیماری مالاریا را بدانید.
- ۲- عامل بیماری مالاریا را نام ببرید.
- ۳- ناقل بیماری مالاریا را نام ببرید.
- ۴- راه‌های انتقال بیماری مالاریا شرح دهید.
- ۵- باچرخه بیماری مالاریا آشنا شوید.
- ۶- علائم بیماری مالاریا را نام ببرید.
- ۷- اهمیت درمان بیماری مالاریا بدانید.
- ۸- نحوه تشخیص بیماری مالاریا را توضیح دهید.
- ۹- مکان‌های رشد و تکثیر پشه مالاریا شرح دهید.
- ۱۰- راه‌های پیشگیری از ابتلا به بیماری مالاریا را شرح دهید.
- ۱۱- نحوه صحیح استفاده از پشه بند را توضیح دهید.
- ۱۲- نحوه استفاده از باسیل را شرح دهید.
- ۱۳- اقدامات لازم برای حذف بیماری مالاریا را بیان کنید.

با یادگیری مطالب این کتاب خواهید توانست :

- ۱- در مورد اهمیت بیماری مالاریا توضیح دهید.
- ۲- عامل بیماری مالاریا را به مردم معرفی کنید.
- ۳- ناقل بیماری مالاریا را به مردم معرفی کنید.
- ۴- در مورد راههای انتقال بیماری مالاریا به مردم اطلاعاتی بدهید.
- ۵- چرخه بیماری مالاریا را شرح دهید.
- ۶- علائم بیماری مالاریا را توضیح دهید.
- ۷- اهمیت درمان بیماری مالاریا را توضیح دهید.
- ۸- انواع راه های تشخیص بیماری مالاریا را توضیح دهید.
- ۹- مکان های رشد و تکثیر پشه مالاریا را به مردم معرفی کنید.
- ۱۰- راه های پیشگیری از بیماری مالاریا را شناسایی کنید.
- ۱۱- نحوه صحیح استفاده از پشه بند را به مردم توضیح دهید.
- ۱۲- نحوه استفاده از باسیل را به مردم بیان کنید.
- ۱۳- نقش مردم در حذف بیماری مالاریا را شرح دهید.

اطلاعات مورد نیاز از محله

- برای اینکه بدانید مردم محله‌ی شما چه عقیده‌ای دارند.

- برای اینکه مهمترین نیازهای محله‌ی خودتان را شناسایی کنید.

- برای اینکه باورها و سنتهای خوب مردم محله‌تان را تشخیص دهید.

- برای اینکه پیام‌های خودتان را با روش بهتری به مردم محله‌تان منتقل کنید.

قبل از شروع فعالیتهای آموزشی این کتاب، به سؤال‌های زیر فکر کنید، در زندگی روزانه

و معمولی خود با مردم و همسایه‌ها به دنبال پاسخ آن‌ها باشید و در حین مرور بخشهای «در محله» به آن‌ها پاسخ دهید. پاسخ این سؤال‌ها در جلسه‌ی «چگونه پیام‌هایمان را به مردم منتقل کنیم؟» استفاده خواهد شد.

آیا مردم محله شما اهمیت بیماری مالاریا را می‌دانند؟

آیا مردم محله شما عوامل موثر در ایجاد بیماری مالاریا را می‌دانند؟

آیا مردم محله شما علائم ابتلاء به بیماری مالاریا را می‌شناسند؟

آیا مردم محله شما می‌دانند که بیماری مالاریا چه انواعی دارد؟

آیا مردم محله شما نوع خطرناک بیماری را می‌دانند؟

آیا مردم محله شما راه‌های انتقال بیماری مالاریا را می‌شناسند؟

آیا مردم محله شما می‌دانند در صورت شک به بیماری مالاریا، چه اقدامی باید انجام دهند؟

آیا مردم محله شما می‌توانند راه‌های کنترل و پیشگیری از بیماری مالاریا را شناسایی کنند؟

آیا مردم محله شما می‌دانند که مالاریا یک بیماری قابل درمان است؟

آیا مردم محله شما نقش خودشان را در حذف بیماری مالاریا می‌دانند؟

چرا بیماری مالاریا اهمیت دارد؟

الف: چرا باید به بیماری مالاریا توجه کرد؟

درس اول

▼ بحث عمومی

به گروه های کوچک تقسیم شوید و در مورد سوالات زیر بحث کنید:

۱- چرا بیماری مالاریا اهمیت دارد؟

.....

.....

۲- به نظر شما وظیفه کشور ما در مورد کنترل بیماری مالاریا چیست؟

.....

.....

۳- شما فکر می کنید چه گروه هایی بیشتر در معرض ابتلا به بیماری مالاریا هستند؟

.....

.....

▼ سخنرانی

از پزشک مرکز دعوت کنید تا به کلاس شما بیاید و در خصوص بیماری مالاریا توضیح دهد و به سوالات زیر پاسخ دهد.

۱- چرا بیماری مالاریا اهمیت دارد؟

.....

.....

۲- در چه مناطقی از جهان و کشور ما میزان ابتلا به بیماری مالاریا بیشتر است؟

.....

.....

۱- به چه دلیل مردم برخی از مناطق کشور بیشتر در معرض ابتلا به بیماری مالاریا هستند؟

.....

.....

۲- چرا بیماری مالاریا بر اقتصاد کشور تاثیر سوء می گذارد؟

.....

.....

۳- چه گروه هایی بیشتر در معرض خطر ابتلا به بیماری مالاریا هستند؟

.....

.....

■ اهمیت بیماری مالاریا به خاطر شیوع زیاد و مرگ و میر قابل توجه آن است. علی رغم تلاش های بسیار در کنترل مالاریا، این بیماری هنوز از علل مهم مرگ و میر در بسیاری از کشورهای در حال توسعه محسوب می شود.

■ در بین کشورهای مدیترانه شرقی که ایران جز این منطقه می باشد کشورهای مانند افغانستان و پاکستان دارای بار متوسط تا بالای بیماری می باشند. در بین کشورهای همسایه هم، بیشترین موارد بیماری مالاریا مربوط به کشور پاکستان می باشد. مالاریا از زمان های قدیم در ایران شیوع داشته است و با وجود اینکه موارد بیماری از حدود ۵ میلیون نفر در ۵۰ سال پیش، به کمتر از ۳۰۰۰ مورد در سال های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ کاهش یافته، اما به دلیل سهولت مسافرت در دنیای امروز و امکان جابجایی جمعیت با مناطق مالاریا خیز، امکان مشاهده بیمار مبتلا به مالاریا و انتقال بیماری در تمام استان های کشور از جمله مناطقی از کشور که پاک از بیماری شناخته شده وجود دارد.

بیشترین تعداد ابتلا به بیماری مالاریا مربوط به استان های سیستان و بلوچستان، قسمت گرمسیری کرمان و هرمزگان می باشد.

■ در سال ۲۰۱۰ حدود ۲۳۷ میلیون نفر و در سال ۲۰۱۶ حدود ۲۱۶ میلیون مورد مالاریا در سراسر جهان رخ داده است که بیشترین موارد آن در سال ۲۰۱۶ در منطقه آفریقای آسیا (۹۰ درصد) و پس از آن جنوب شرق آسیا (۷ درصد) و منطقه مدیترانه شرقی (۱۲ درصد) می باشد.

■ مالاریا با توجه به میزان ابتلا و مرگ و میر در بین طبقات و گروه های سنی مختلف به خصوص طبقات فعال و تولید کننده یک کشور مثل کارگران و کشاورزان تاثیر سویی بر روی تولیدات و اقتصاد آن کشور بخصوص در جوامع کشاورزی دارد.

■ گروه های پرخطر در بیماری مالاریا کودکان کمتر از ۵ سال، زنان به ویژه مادران باردار، افراد بالای ۶۵ سال، بیماران با بیماری زمینه ای شدید از جمله سرطان، ایدز، نارسایی کلیه و افرادی که در تردد به کشورهای همسایه از جمله رانندگان می باشند.

ب) چرا بیماری مالاریا در گروه بیماری های منتقله از ناقلین قرار دارد؟

درس دوم

▼ سخنرانی

از کارشناس مبارزه با بیماری های مرکز دعوت کنید تا در کلاس آموزشی شما حضور پیدا کند و درباره انواع بیماری مالاریا برای شما صحبت کند و به سوالات ذیل پاسخ دهد.

- بیماری مالاریا جزء کدام گروه از بیماری هاست؟

.....
.....

-عامل بیماری مالاریا چیست؟

.....
.....

- ناقل بیماری مالاریا چیست؟

.....
.....

-کدام نوع از انواع بیماری مالاریا شدیدتر بوده و چه مشکلاتی برای بیمار ایجاد می نماید؟

.....
.....

■ بیماری مالاریا یکی از انواع بیماری های واگیردار است. مالاریا از شایعترین بیماریهای منتقله توسط ناقلین در کشور می باشد. (ناقلین یا بندپایان موجودات کوچکی هستند که بیماری را از مخزن حیوانی یا انسان مبتلا به فرد سالم منتقل می کنند: مانند پشه ها، کنه ها، کک ها و مگس ها) **ناقل بیماری مالاریا، پشه ای به نام آنوفل ماده می باشد.**

■ عامل بیماری مالاریا **انگلی به نام پلاسمودیوم** است. انگل مالاریا توسط پشه آنوفل به انسان منتقل می شود. پشه های آنوفل بیشترین زمان خونخواری را در شب انجام میدهند و در حین خونخواری انگل را وارد بدن فرد می نمایند.

■ عمدتاً چهار گونه پلاسمودیوم باعث بیماری در انسان می شوند که شامل **پلاسمودیوم فالسیپاروم، ویواکس، اوال و مالاریه** می باشد. با توجه به نوع پلاسمودیوم بیماری مالاریا تقسیم بندی می شود. بیشترین موارد بیماری مربوط به نوع ویواکس است. حدود ۹۰ درصد موارد مالاریای کشور ویواکس و ۱۰ درصد فالسیپاروم است.

■ **فالسیپاروم نوع شدید بیماری مالاریا است** و چون به سرعت وارد خون می شود و تکثیر یافته ممکن است منجر به بروز گرفتاریهای مغزی در افراد شود.

پ) چرخه بیماری مالاریا چگونه است؟

درس سوم

▼ بحث گروهی

به گروه های کوچک تقسیم شوید و با توجه به شکل زیر به این سوالات پاسخ دهید.

- چه نظری در مورد شکل زیر دارید؟

.....

.....

.....

.....

- چه اندامهایی در بدن بیشتر در بیماری مالاریا درگیر می شوند؟

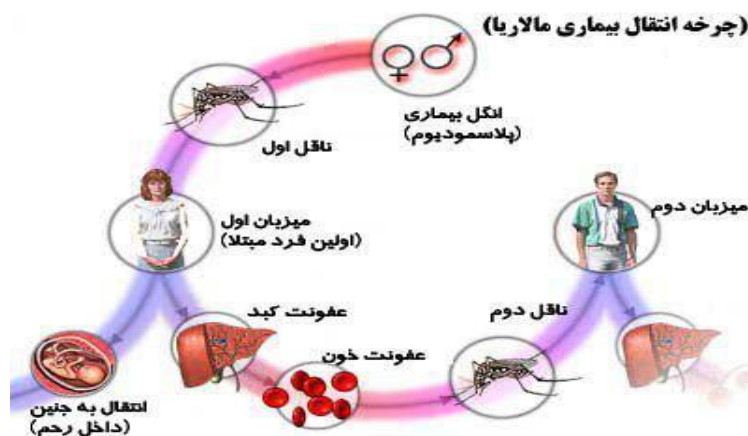
.....

.....

- چه مشکلاتی در فرد مبتلا به بیماری مالاریا ایجاد می شود؟

.....

.....

■ **چرخه بيماري مالاريا به اين ترتيب است:** پشه آنوفل ماده وقتي فرد بيمار را نيش مي زند انگل هاي مالاريا از بيمار به روده پشه وارد و آنجا تكثير يافته، وارد غدد بزاقی پشه مي شوند و منتظر مي مانند تا در خونخواري هاي بعدي به افراد سالم منتقل شوند و دوره جديد زندگي را آغاز كنند. پشه آنوفل ماده شب ها خونخواري مي كند و حين خونخواري از طريق بزاق خود، انگل هاي مالاريا كه قبلا از فرد بيمار وارد بدنش گرديده را به داخل خون انسان سالم تزريق مي نمايد. انگل ها كه با گزش پشه وارد بدن فرد سالم مي شوند به داخل سلول هاي كبد رفته و شروع به تكثير سريع مي كنند، به طوري كه از هر يك انگل وارد شده حدود ۱۰ هزار انگل توليد مي شود. سپس اين انگل ها سلول هاي كبدی را پاره مي كنند و وارد خون مي شوند و داخل گلبول قرمز خون مي شوند. انگل مالاريا پس از ورود به گلبول قرمز از هموگلوبين استفاده و توليد مثل مي كند و پس از ۲ تا ۳ روز تمام هموگلوبين مصرف شده و گلبول قرمز پر از انگل مي شود. سپس انگل ها گلبول هاي قرمز را پاره مي كنند و به گلبول هاي ديگر وارد مي شوند. به اين ترتيب تعداد انگل ها در خون بيشتر و بيشتر مي شود و به اين ترتيب، فرد بيمار مي شود. با گزش پشه و با تكرر چرخه، انگل ها از فرد بيمار وارد بدن فرد سالم مي شوند.

زمانی كه تعداد انگل مالاريا از حد خاصي بالاتر رود، بيمار دچار تب مي شود. شروع تب همزمان با پاره شدن گلبول هاست و پس از آن كه انگل ها وارد گلبول هاي تازه مي شوند، تب قطع مي شود و اين سيكل هر ۲ يا ۳ روز تكرر مي شود، يعني بيمار ۲ روز تب ندارد و روز سوم تب مي كند.

■ **دومشكل اساسي در بيماري مالاريا وجود دارد:** يكي ايجاد **كم خونی شديد** به دليل استفاده ي انگل از هموگلوبين خون و دوم **تب هاي دوره اي** است كه گاهي حرارت بدن تا بالای ۴۰ درجه مي رسد و بدن بيمار را عملا از كار مي اندازد.

خصوصیات بیماری مالاریا چیست؟

الف) علائم بیماری مالاریا کدامند؟

درس چهارم

▼ بررسی چند نمونه

*مادر بزرگ مریم دریکی از روستاهای بلوچستان زندگی می کند. او به دلیل گرمای هوا، شبها در حیاط منزل و بدون پشه بند می خوابد. او مدتی است که احساس تب می کند. همچنین احساس کسالت و خستگی دارد. گهگاهی دچار سردرد می شود.

*آقای ناصری راننده ماشین هست و برای کسب درآمد به کشور پاکستان درحال تردد هست. او تازگی ها احساس کسالت، درد دست و پا، سردرد و گهگاهی تهوع و استفراغ دارد. او فکر می کند این علائم به دلیل خستگی و فشار کاری است و با استراحت کردن بهبود می یابد و از رفتن به نزد پزشک هم خودداری می نماید.

-درباره هریک از نمونه ها بحث کنید.

.....

.....

-آیا شما نمونه هایی مشابه با موارد بالا را می شناسید؟

.....

.....

-به نظر شما آیا این افراد احتمال دارد به بیماری مالاریا مبتلا باشند؟

.....

■ علائم بیماری مالاریا به صورت مراحل زیر ظاهر می شود:

۱- مرحله سرما: ناگهانی شروع می شود. بیمار به شدت احساس کسالت نموده، دچار سردرد و دردهای استخوانی شده و تمام بدن با سرمای شدید و غیر قابل تحملی به مدت ۱ ساعت شروع به لرز می نماید.

۲- مرحله گرما: با بالا رفتن دمای بدن به حدود ۴۰ تا ۴۱ درجه سانتیگراد لرز متوقف شده و تب شدیدی بدن را فرا می گیرد که مدت ۱ تا ۲ ساعت این وضعیت ادامه دارد.

۴- مرحله تعریق: پس از گذشت ۱ تا ۲ ساعت از شروع تب، بیمار عرق شدید می کند. در پایان این مرحله و با گذشت ۵ الی ۸ ساعت از شروع تب، درجه حرارت بدن به حد طبیعی باز می گردد. بیمار خسته اما بدون علامت است و تا شروع مرحله بعدی احساس آرامش می کند.

■ به طور کلی علامت متداول بیماری تب شدیدی است که همراه با لرز و عرق برای مدت ۵ تا ۸ ساعت ادامه یافته و سپس هر ۲ یا ۳ روز یکبار باز می گردد. هر یک از این حملات، نیروی بیمار را به شدت تحلیل برده و باعث کاهش شدید فعالیت های فرد در طی دوران بیماری می گردد. همراه با پیشرفت بیماری، کم خونی و سپس بزرگی طحال ایجاد می شود.

علائم بیماری مالاریا:

مرحله اول (لرز):

لرز به حدی شدید است که حتی تخت خواب بیمار هم تکان می خورد. خشکی پوست کبودی انتهای دست و پاها از اختصاصات این مرحله است. نبض سریع ولی چندان پر نیست. ممکن است بیمار دچار سردرد حالت تهوع و استفراغ شود. این مرحله ممکن است ۱۵ دقیقه تا یک ساعت و گاه دو ساعت به طول بیانجامد.

مرحله دوم (تب):

پس از قطع لرز، بیمار دچار تب شده و احساس حرارت می نماید. تب ممکن است تا ۴۱ درجه سانتیگراد یا بالاتر افزایش یابد و همراه با آن سرخی و احتقاق صورت و چشم، خشکی پوست، نبض تند، سردرد، خشکی زیاد، عطش، تهوع و گاه استفراغ دیده می شود. مدت این مرحله در حدود ۸ ساعت به طول می انجامد.

مرحله سوم (تعریق):

بیمار به سرعت دچار تعریق شدید می گردد. تعریق ابتدا از صورت و دستها شروع می شود و سپس از کلیه منافذ بدن انجام می گیرد، به نحوی که لباسها و ملحفه خیس و مرطوب می شود. این مرحله به طور معمول یک تا ۵ ساعت بطول می انجامد.

ب) درمان بیماری مالاریا چگونه انجام می شود ؟

درس پنجم

▼ سخنرانی

از مسوول بیماری های مرکز بهداشت شهرستان و یا پزشک مرکز دعوت نمایید که در خصوص درمان بیماری مالاریا توضیح دهد و به سوالات زیر پاسخ دهد؟
-هدف از درمان بیماری مالاریا چیست؟

.....
.....
.....

-بهترین زمان برای شروع درمان بیماری مالاریا چه زمانی است؟

.....
.....
.....

-چه اقدامی برای گروه های پرخطر مبتلا به بیماری مالاریا باید انجام گردد؟

.....
.....
.....

■ هدف از درمان مالاریا، درمان سریع عفونت و حذف انگل از بدن بیمار است. این اقدام از پیشرفت بیماری و از سوی دیگر از انتقال بیماری در سطح جامعه پیشگیری می کند.

■ شروع درمان بیمار باید در اولین فرصت پس از تشخیص (در ۲۴ ساعت اول در مالاریای بدون عارضه و در ۲ ساعت اول در مالاریای عارضه دار و شدید) صورت پذیرد.

■ اگر بیماری سریع تشخیص داده شود بیماری مالاریا به سادگی قابل درمان است. دوره درمان باید زیر نظر پزشک و یا مراقب سلامت کامل گردد.

■ توصیه می گردد افراد پرخطر مبتلا به مالاریا از جمله کودکان کمتر از پنج سال، زنان باردار، افراد بالای ۶۵ سال، بیماران با بیماری زمینه ای شدید از جمله سرطان، ایدز، نارسایی کلیه موارد مالاریای شدید، پس از دریافت دوز اولیه داروی ضد مالاریا سریعاً به بیمارستان، برای بستری ارجاع داده شوند.

پ) راههای تشخیص بیماری مالاریا چیست؟

درس ششم

▼ یک بازدید

با راهنمایی و هماهنگی مربی و کارشناس مسوول مالاریای شهرستان، از آزمایشگاه تشخیص مالاریا بازدید کنید. در این بازدید به نکات زیر توجه نمایید:

۱- چه کسانی برای تشخیص مالاریا مراجعه می کنند؟

.....

.....

۲- از چه راه هایی بیماری مالاریا تشخیص داده می شود؟

.....

.....

۴- آیا ضروری است که افراد دارای تب و لرز، برای انجام آزمایش، شخصا به آزمایشگاه مراجعه نمایند؟

.....

.....

۶- افراد برای تشخیص مالاریا، باید چه مقدار هزینه کنند؟

.....

.....

■ هر فردی با علائم تب، لرز، سردرد و احساس کسالت، بلافاصله به نزدیکترین خانه بهداشت، پایگاه یا مرکز خدمات جامع سلامت و یا آزمایشگاه مالاریا مراجعه نماید.

■ تشخیص بیماری مالاریا به دو صورت زیر انجام می شود:

*مشاهده انگل در لام خون محیطی در آزمایشگاه: لام خون به معنی پخش کردن یک قطره خون روی یک شیشه مستطیلی شکل است که بعد از رنگ آمیزی آن را زیر میکروسکوپ بررسی می کنند.

*کیت های تشخیص سریع مالاریا (کیت RDT): بهورزان، مامورین مراقب، داوطلبان سلامت می توانند از این کیتها به ویژه در مناطقی که دسترسی آسان به آزمایشگاه مالاریا وجود ندارد از جمله مناطق روستایی، قرنطینه های مرزی، جهت تشخیص بیماری مالاریا استفاده نمایند.

■ آزمایش مالاریا در کلیه مراکز خدمات جامع سلامت و خانه های بهداشت، به صورت رایگان انجام می شود.

ث) روش تشخیص سریع بیماری مالاریا چیست؟

درس هفتم

▼ کار عملی

به گروه های کوچک تقسیم شوید. لوازم مورد نیاز برای تشخیص بیماری مالاریا را از مسوول مالاریا تحویل بگیرید. پس از توضیحات مسوول مالاریا، در گروه های کوچک در خصوص نمونه گیری تمرین، نتایج را یادداشت نمایید. سپس به موارد زیر پاسخ دهید.

*محتویات داخل کیت چیست؟

.....

.....

*در چه صورت نمونه فرد منفی است؟

.....

.....

*در نمونه مثبت چه علامتی بر روی کیت ظاهر می شود؟

.....

.....

*در صورت چه علامتی نمونه فاقد اعتبار است و نیاز به تکرار با کیت دیگر دارد؟

.....

.....

■ محتوای بسته کیت:

* کیت

* میکروپیپت جهت برداشت نمونه خون

* ماده خشک کننده

۳- پنجره خواندن نتایج ←

۱- محل قرار دادن نمونه خون ←

۲- محل ریختن خون بافر ←

■ نحوه تهیه نمونه خون در روش تشخیص سریع:

* ابتدا دستکش دست نمایید.

* کف دست چپ در راست دستان و دست راست در چپ دستان را به طرف بالا نگه دارید و انگشت

سوم را انتخاب نمایید.

* نوک انگشت بیمار را با پنبه الکلی تمیز نمایید.

* پنبه را محکم روی انگشت بیمار بکشید تا جرم و چربی آن پاک شود.

* با یک حرکت سریع با لانتست استریل نوک انگشت را سوراخ نمایید.

* کمی فشار داده شود تا نمونه خون خارج شود.

* قطره اول خون با پنبه خشک پاک شود.

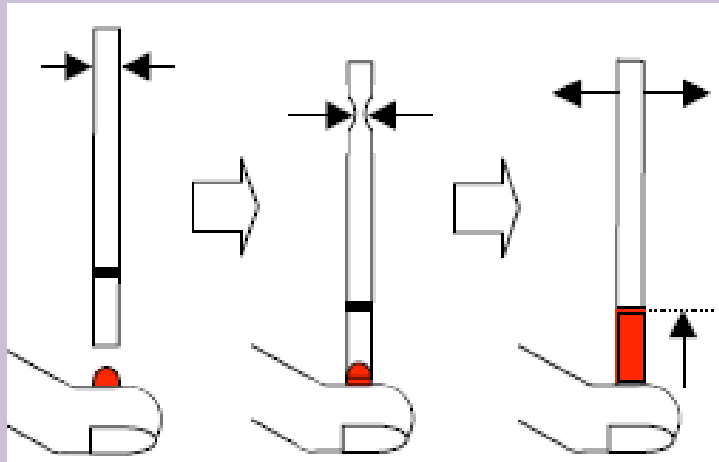
* ۵ میکرولیتر از نمونه خون با استفاده از میکروپیپت برداشته، و آن را بر روی قسمت مربوط به نمونه

خون از کیت قرار دهید.

* دو قطره از مایع بافر در قسمت بافر چکانده شود.

* کیت را روی میز قرار داده و بعد از ۲۰ دقیقه نتیجه را از روی کیت بخوانید.

■ نحوه جمع آوری خون توسط میکروپیت

* میکروپیت را روی خون جاری از نوک انگشت قرار دهید.

* کمی انتهای میکروپیت را فشار داده و بعد رها کنید.

* خون به داخل میکروپیت کشیده می شود.

■ تفسیر نتایج

نتیجه منفی:

فقط یک نوار صورتی-بنفش در قسمت کنترل (قسمت C) ←

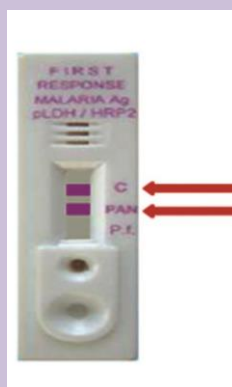
تفسیر نتایج:

- نتیجه مثبت پلاسمودیوم ویواکس:

- دو نوار صورتی - بنفش در قسمت

علامت گذاری شده PAN و کنترل (C)

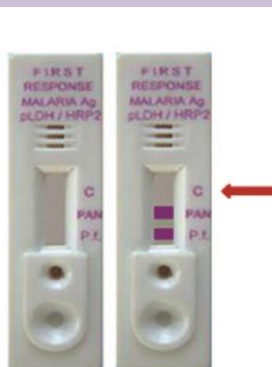
مشاهده می شود.

- توجه : در صورتی که هیچ نوار رنگی بر روی تست پدید نیاید، یا دو

نوار در قسمت و پدید آید، تست فاقد اعتبار بوده و می باست با کیت

دیگری آزمایش شود.

▼ در محله

آیا مردم محله شما علایم بیماری مالاریا را می دانند؟

.....

.....

آیا مردم محله شما می دانند در صورت مشاهده علایم بیماری مالاریا چه اقدامی باید انجام دهند؟

.....

.....

آیا مردم محله شما انواع بیماری مالاریا و نوع شدید بیماری را می دانند؟

.....

.....

آیا مردم محله شما با روش های تشخیص بیماری مالاریا آشنایی دارند؟

.....

.....

آیا مردم محله شما در مورد درمان بیماری مالاریا اطلاعاتی دارند؟

.....

.....

آیا در بین خانوارهای تحت پوشش شما، فرد مبتلا به مالاریا که در حال حاضر تحت درمان باشد وجود دارد؟

.....

.....

مشکلات شناسایی شده در محله

- ۱-.....
- ۲-.....
- ۳-.....
- ۴-.....
- ۵-.....

چگونه با بیماری مالاریا مقابله کنیم؟

الف: محل های رشد و تکثیر پشه مالاریا کجاست؟

درس هشتم

▼ یک بازدید

با راهنمایی و هماهنگی مربی خود از محله تحت پوشش خود بازدید به عمل آورده و مکان ها و اشیایی که احتمال رشد و تکثیر پشه مالاریاست را شناسایی نمایید. آن ها را در جدول زیر یادداشت کنید و در کلاس بیان نمایید.

مکان	اشیاء

▼ یک ماجرای واقعی

خانواده آقای یوسفی در فصل تابستان کولر روشن می کنند. متأسفانه چند وقت است که کولر منزل آن ها خراب شده است و از آن آب می ریزد. آقای یوسفی فعلاً به ظرف خالی زیر کولر گذاشته است که آب داخل ظرف بریزد. کاردان بیماری های مرکز که امروز برای بازدید منازل آمده است می گوید در داخل آب جمع شده در ظرف لارو پشه آنوفل مشاهده شده و احتمال بیماری مالاریا بیشتر گردیده است. خانواده آقای یوسفی از این موضوع نگران شده اند. درباره این ماجرا چه نظری دارید؟

.....
.....
.....
*به نظر شما لارو پشه مالاریا چیست؟

.....
.....
*به نظر شما چه اقدامی خانواده آقای یوسفی برای از بین بردن لارو پشه و جلوگیری از بیماری مالاریا باید انجام دهند؟

.....
.....
*به نظر شما برای از بین بردن آب های راکد (آبهای که در یک جا جمع می شوند) چه اقداماتی لازم است انجام شود؟

■ محل زندگی رشد و تکثیر پشه های مالاریا معمولا در مکان های زیر است:

آبهای راکد، چاله ها، آب انبارها، آبگیرهای موقت و دائم، مانداب ها، آبهای شور و شیرین، زیستگاههای موقت و دائم، کوچک و بزرگ

■ معمولا دما و رطوبت دو عامل مهم جهت رشد و تکثیر پشه مالاریا می باشند.

■ چرخه زندگی پشه ها دارای چهار مرحله می باشد:

*لارو

*تخم

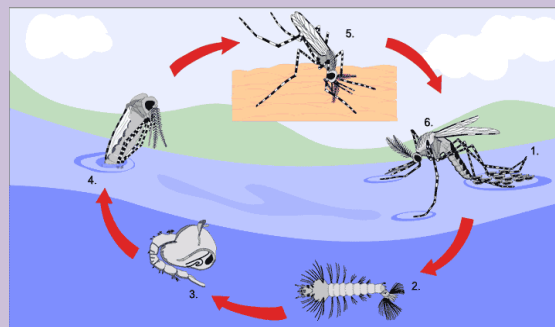

*پشه بالغ

*شفیره

چرخه زندگی پشه ظرف ۲۰ تا ۳۰ روز کامل می گردد. پشه های ماده در هربار تخم گذاری ۱۰۰ تا ۴۰۰ تخم می گذارند و یک پشه ماده قادر است پیش از آنکه بمیرد ۱۰۰۰ تا ۳۰۰۰ تخم بگذارد. پشه ماده تخم خود را معمولا روی سطح آب راکد می گذارد اما ممکن است روی گل و لای و یا هر جسمی که در مسیر آب باشد تخم ریزی کند. تخم ها پس از ۲-۳ روز به لارو تبدیل می شود. لاروها پس از گذشت یک تا دو هفته به شفیره تبدیل می شوند. شفیره پس از ۳ روز به پشه کامل مبدل می شود. پشه ها در طی روز در محل های خنک، تاریک، مرطوب و محفوظ به استراحت می پردازند و در عصر و غروب آفتاب برای تغذیه خارج می شوند. بنابراین بیشترین فعالیت خونخواری پشه آنوفل از غروب آفتاب تا قبل از طلوع می باشد. هر مکان و یا شیئی که آب را در خود نگه دارد و باعث تجمع آب گردد محل مناسبی برای تخم ریزی پشه هاست.

ب: راه های پیشگیری از بیماری مالاریا کدامند؟

درس نهم

▼ کار گروهی

به دو گروه تقسیم شوید و در مورد راه های انتقال و پیشگیری از ابتلا به بیماری مالاریا با یکدیگر بحث کنید و نتایج بحث های خود را در جدول ذیل یادداشت کنید. در مورد نظرات گروه مقابل نیز بحث کنید.

راه انتقال بیماری مالاریا	راه های پیشگیری از ابتلا به بیماری مالاریا

به دلیل اینکه چرخه انتقال مالاریا از سه جزء انگل مالاریا، انسان و پشه آنوفل تشکیل شده است، در اقدامات پیشگیری و مبارزه باید به هر سه جزء توجه کرد.

■ **پشه بند:** فعالیت خونخواری پشه آنوفل از غروب آفتاب تا قبل از طلوع می باشد، پس استراحت در درون پشه بند مانع خوبی از نیش زدن پشه ها است.

■ **دفع کننده ها:** دفع کننده ها به صورت پماد برای استعمال روی پوست قسمت های باز بدن مانند گردن، زانو و مچ دست و پا و یا به صورت محلول برای آغشته کردن پشه بند و وسایل خواب و لباس به کار گرفته می شود.

■ **نصب توری:** یک وسیله حفاظتی فردی و خانوادگی است. در هنگام بکارگیری توری تمام منافذی که احتمال ورود به پشه ها وجود دارد، مانند در، پنجره، سوراخ ها و منافذ مختلف باید با توری پوشانده شود.

■ **لباس ها:** لباس های محافظ در شرایطی که افراد به هر علتی مجبورند در ساعت های حمله و گزیدن پشه ها در خارج از محل امن باشند ارزش بالایی دارد. نکته دیگر در رابطه با لباس ها اینکه از پوشیدن لباس های تیره خودداری شود.

■ **انتخاب محل زندگی:** انتخاب مسکن اهمیت بسیار دارد. محل سکونت دائمی یا موقت نباید همجوار با محل تکثیر پشه ها باشد.

■ **لاروکشی:** در این روش پرکردن و از بین بردن گودال ها، حلب های خالی، خشکاندن آب های راکد، از بین بردن لانه های موجود در اطراف اماکن انسانی از طریق زهکشی و قراردادن سرپوش برای چاه ها و مخزن آب خانه ها، افزایش سرعت جریان آب های جاری، کاشت درخت اکالیپتوس در نواحی باتلاقی را می توان نام برد.

یکی از بهترین و مهم ترین راه های کنترل ناقل استفاده از موجوداتی نظیر ماهی گامبوزیاست که از لارو و تخم پشه ها بعنوان مواد غذایی استفاده می نمایند و یا استفاده از باسیل که توسط لاروها خورده می شود و باعث از بین رفتن لاروها می گردد.

■ **استفاده از حشره کش ها**

■ **سم پاشی**

■ **مه پاشی**

پ: نحوه صحیح استفاده از پشه بند به چه صورت می باشد؟

درس دهم

▼ یک ماجرای واقعی

خانواده منیره خانم شبها هنگام خواب از پشه بند استفاده می کردند. چند روز قبل منیره خانم هنگام شستن پشه بند، قسمتی از آن پاره شد و او دیگر از آن استفاده نمی کند. امروز کاردان بیماری های مرکز برای بازدید مالاریا آمده بود و منیره خانم به او گفت که پشه بند را چگونه شسته و غیرقابل استفاده شده است. درباره این ماجرا چه نظری دارید؟

.....

.....

.....

به نظر شما منیره خانم برای شستن پشه بند از چه موادی استفاده کرده است؟

.....

.....

به نظر شما برای خشک کردن پشه بند چه نکاتی را باید رعایت کرد؟

.....

.....

آیا به نظر شما پشه بند پس از پاره شدن قابل استفاده مجدد می باشد؟

.....

.....

■ با توجه به اینکه فعالیت خونخواری پشه آنوفل از غروب آفتاب تا قبل از طلوع صبح ادامه دارد، استراحت در درون پشه‌بند مانع نیش‌زدن پشه‌ها می‌گردد.

■ شرایط نگهداری پشه‌بند به این صورت است که از زمان غروب تا طلوع آفتاب پشه‌بند را در نقاط مشخص شده، آویزان می‌نمایند. هنگام استفاده، انتهای پشه‌بند را زیر لحاف و تشک تا زده می‌شود تا جلوی ورود پشه‌ها به پشه‌بند گرفته شود. تمامی اعضای خانواده خصوصاً کودکان و خانم‌های باردار باید زیر پشه‌بند بخوابند. در صورتی که پشه‌بند سوراخ یا پاره شده باشد پشه‌ها می‌توانند وارد شوند. بنابراین در صورت پاره شدن پشه‌بند بایستی سوراخ‌ها دوخته شود. پشه‌بندها بایستی در طول روز جمع‌آوری شده و زیر آفتاب هرگز رها نگردند.

■ برای شستن پشه‌بند بایستی از آب ولرم استفاده نمود. می‌توان از پودر لباسشویی، شامپو و مایع ظرفشویی جهت شستشوی آن استفاده کرد. هرگز نباید از وایتکس و مواد رنگ بر جهت تمیز شدن پشه‌بند استفاده شود. همچنین نباید در آب رودخانه و دریاچه پشه‌بند را شست. از اتو کردن آن نیز بایستی خودداری کرد. پشه‌بند را پس از شستشو بایستی در سایه قرار داد تا خشک شود. پشه‌بند هرگز نباید در معرض نور مستقیم آفتاب قرار گیرد.

منظور از حذف بیماری مالاریا چیست؟

الف: هدف از حذف بیماری مالاریا در کشور چیست؟

درس دوازدهم

▼ سخنرانی

از کارشناس واحد پیشگیری از بیماری های مرکز بهداشت دعوت نمایید به کلاس بیاید و در زمینه حذف بیماری مالاریا، اهداف حذف و وظیفه کشور جمهوری اسلامی ایران برای حذف توضیح دهد.

.....

.....

.....

.....

▼ کارگروهی

با راهنمایی مربی خود به دو گروه تقسیم شوید و با مشورت هم نقش گروه های مختلف در حذف بیماری را تعیین و جدول زیر را تکمیل نمایید. در مورد پاسخ های هر گروه بحث کنید.

نقش	گروه
	مراقب سلامت
	مردم
	داوطلب سلامت
	داوطلب متخصص
	سایر (روحانیون، معلمان و...)

■ هدف برنامه مالاریا در کشور جمهوری اسلامی در سال ۱۳۸۹ "حذف بیماری و جلوگیری از بازگشت آن" قرار داده شد. در این راستا کشور جمهوری اسلامی ایران برآن است تا با استعانت از درگاه خداوند متعال "شعار ایران بدون مالاریا در افق ۱۴۰۴" را تحقق بخشد و در این زمینه به الگویی مناسب برای سایر کشورهای منطقه تبدیل شود.

■ برنامه حذف مالاریا با هدف حذف انتقال مالاریای محلی (بومی) طرح ریزی شده است. یعنی نباید تا سال ۱۴۰۴ هیچگونه موردی از مالاریا که محلی بوده در منطقه گزارش گردد.

■ اهم اقداماتی که جهت حذف صورت می گیرد به قرار ذیل می باشد:

* سطح آگاهی داوطلبان سلامت، داوطلبان متخصص و اهالی روستا با برگزاری جلسات آموزشی و یا به صورت چهره به چهره ارتقاء یابد.

* کلیه موارد مثبت مالاریا باید کمتر از ۲۴ ساعت از بروز علائم در فرد، توسط مراقب سلامت یا داوطلب سلامت شناسایی گردد.

* درمان بیماران با داروهای مالاریا به صورت کامل و به موقع انجام شود.

* در مناطق در معرض خطر (مناطق که به دلیل رفت و آمدهای مرزی مالاریا خیز هستند) از پشه بندهای آغشته به سم استفاده شود. داوطلبان سلامت می توانند در توزیع پشه بند با مراقب سلامت و یا بهورز همکاری نمایند.

* در صورت مشاهده مورد مثبت مالاریا در یک روستا لازم است کلیه اماکن موقتی و دائمی تحت پوشش عملیات سمپاشی ابقایی قرار گیرد.

* در روستاهایی که مورد مالاریای فالسیپاروم یا مورد بومی ویواکس شناسائی شده است برای مقابله با پشه آنوفل بالغ و قطع زنجیره انتقال بیماری، سه نوبت اجرای عملیات مه پاشی بلافاصله پس از کشف مورد بیمار توصیه می گردد.

* لاروکشی کلیه محل های رشد و تکثیر پشه آنوفل بوسیله ماده لاروکش (باسیل) صورت پذیرد.

* پرکردن گودال ها، خشکاندن آبهای راکد، قرار دادن سرپوش بر روی چاه ها با مشارکت مردم و سایر ارگان ها و ادارات

▼ در محله

آیا مردم محله شما می دانند چگونه می توان از ابتلا به مالاریا پیشگیری کرد؟

.....

.....

آیا در محله شما سم پاشی یا مه پاشی انجام می شود؟

.....

.....

آیا مردم محله شما می دانند در هنگام سم پاشی یا مه پاشی چگونه با ماموران بهداشتی همکاری نمایند؟

.....

.....

آیا مردم محله شما هنگام خواب از پشه بند استفاده می کنند؟

.....

.....

آیا در بین دوستان، آشنایان و خانوارهای تحت پوشش شما، افرادی زندگی می کنند که با کشورهای همسایه در تردد باشند؟

.....

.....

آیا مردم محله شما می دانند که برای حذف بیماری مالاریا چه نقشی دارند؟

.....

.....

مشکلات شناسایی شده در محله

--۱
--۲
--۳
--۴
--۵

۶ چگونه پیام‌هایمان را به مردم منتقل کنیم؟

بر اساس بحث‌هایی که در جلسات قبلی داشته‌اید و نتایج آن رادرقسمت «در محله» نوشته‌اید، برای انتقال پیام به مردم محله برنامه‌ریزی کنید.

• انتخاب پیام‌های مناسب

مسائلی که در محله‌ی شما وجود دارد، روی تخته یادداشت کنید. درباره‌ی شدت هر مسئله بحث کنید. چه تعداد از مردم محله با آن مسئله روبرو هستند؟ کدام مسئله خطر بیشتری دارد؟

سپس درباره‌ی مسائلی که یادداشت کرده‌اید، رأی‌گیری کنید. ۵ مسئله را که مهم‌تر از بقیه هستند در جدول زیر یادداشت کنید.

شماره	مسائل بهداشتی مهم محله‌ی ما
۱	
۲	
۳	
۴	
۵	

سپس برای حل مسائل برنامه‌ریزی کنید. مردم محله‌ی شما به چه آموزش‌هایی بیشتر احتیاج دارند؟ با چه روشی باید مردم را آموزش داد؟ چه کار دیگری جز آموزش می‌توان برای این مسائل انجام داد؟ نتیجه بحث‌هایتان را در جدول صفحه‌ی بعد بطور خلاصه بنویسید:

شماره	برای حل کدام مسئله؟	چه کاری باید کرد؟	چه کسی مسئول این کار خواهد بود؟	این کار چه زمانی انجام خواهد شد؟

توجه کنید: اگر برنامه‌هایی که در این جدول می‌نویسید اجرا نکنید، کار خود را ناقص رها کرده‌اید. فقط زمانی به یادگیری کتاب دیگری بپردازید که پیام‌هایتان را به مردم محله منتقل کرده باشید.

• تهیه مواد آموزشی

اگر در جدول برنامه‌ریزی خودتان تهیه مواد آموزشی مثل پوستر، پمفلت، جزوه، روزنامه دیواری، شعار و... هم دارید، به صورت گروهی در کلاس این مواد را تهیه کنید.

شماره	نوع مواد آموزشی	موضوع و پیام‌های اصلی	افراد مسئول انجام کار	زمان	وسایل مورد نیاز

• سخنرانی (چهره به چهره)

شما باید خودتان را برای آموزش مردم آماده کنید و این کار به تمرین نیاز دارد. بهتر است در کلاس خود درباره‌ی مسائلی که در محله‌ی شما اهمیت بیشتری دارند، سخنرانی کنید تا هم آمادگی بیشتری کسب کنید و هم اگر اشکالی در گفته‌های شما هست، با کمک مربی و سایر داوطلبان سلامت آن را بر طرف کنید.

برای اینکه سخنان شما برای مردم محله‌تان قابل قبول باشد، چه کار باید بکنید؟ برای این سخنرانی‌ها بصورت تمرینی برنامه‌ریزی کنید. (در صورت توانایی داوطلبان سلامت با همکاری و نظارت مربی می‌توانید این سخنرانی را برای مردم دیگر انجام دهید).

شماره	موضوع سخنرانی	سخنران	تاریخ

• ایفای نقش

برای انتقال پیام به تک تک مردم باید روش صحیح گفتگو با آنها را دانست و به تدریج در این کار ماهر شد. بهترین راه تمرین ارتباط با دیگران ایفای نقش است. در حضور مربی و سایر داوطلبان سلامت دربارهٔ همهٔ مسئله‌ها، سؤال‌ها و ماجراهای این کتاب یک ایفای نقش انجام دهید. بحث بعد از ایفای نقش مهمتر از خود آن است. فراموش نکنید که در این بحث‌ها، باید دربارهٔ نقش‌ها صحبت کنید، نه دربارهٔ افراد. شاید بخواهید از قبل برای ایفای نقش تمرین کنید. بنابراین برای زمان اجرای ایفای نقش برنامه‌ریزی کنید.

شماره	ماجرای ایفای نقش	تعداد بازیگران	اسامی بازیگران	تاریخ اجرا

برای اینکه بدانید آیا مطالب این کتاب را به خوبی یادگرفته‌اید، آن‌ها را در خاطر دارید و از آن‌ها به شکل صحیحی استفاده می‌کنید، سؤالات زیر را از خود بپرسید:

▼ آیا می‌دانم؟

- ☐ بیماری مالاریا چه اهمیتی دارد؟
- ☐ انواع بیماری مالاریا کدامند؟
- ☐ علائم بیماری مالاریا چیست؟
- ☐ چه عواملی در ایجاد بیماری مالاریا موثر است؟
- ☐ از چه راه‌هایی می‌توان از بیماری مالاریا پیشگیری کرد؟
- ☐ نقش من به عنوان داوطلب سلامت در حذف بیماری مالاریا چه می‌باشد؟

▼ آیا می‌توانم؟

- ☐ بیماران مبتلا به مالاریا را در منطقه شناسایی کنم؟
- ☐ اهمیت بیماری مالاریا را برای مردم محله توضیح دهم؟
- ☐ عوامل موثر در ایجاد بیماری مالاریا را به مردم محله آموزش بدهم؟
- ☐ راه‌های پیشگیری از بیماری مالاریا را به مردم آموزش بدهم؟
- ☐ نقش مردم در حذف بیماری مالاریا را به مردم محله توضیح بدهم؟

▼ آیا پیام‌ها را به مردم منتقل کرده‌ام؟

- ☐ آیا اهمیت بیماری مالاریا را به مردم محله گفته‌ام؟
- ☐ آیا عوامل موثر در ایجاد بیماری مالاریا را برای مردم محله توضیح داده‌ام؟
- ☐ آیا علائم ابتلا به بیماری مالاریا را برای مردم محله توضیح داده‌ام؟
- ☐ آیا راه‌های پیشگیری از ابتلا به بیماری مالاریا را به مردم محله آموزش داده‌ام؟
- ☐ آیا نقش مردم در حذف بیماری مالاریا را به مردم محله توضیح داده‌ام؟

چگونه فرآیند انتقال پیام‌های بهداشتی به مردم را

ارزیابی کنیم؟

برای اینکه بدانید آیا مطالب این کتاب به درستی به خانوارها منتقل شده و بخواهید میزان تأثیر آن را بررسی کنید، مراحل زیر را با کمک داوطلبان سلامت انجام دهید.

▼ مرحله اول

قبل از آموزش این کتاب به داوطلبان سلامت، با استفاده از پرسشنامه‌ی انتهایی همین بخش میزان آگاهی، نگرش و عملکرد ۱۰ درصد از خانوارهای تحت پوشش هر رابط را مورد سنجش قرار دهید.

▼ مرحله دوم

پس از آموزش محتوی کتاب، با توجه به شرایط و نیاز مردم محله که در طی دوره‌ی آموزشی و ضمن انجام بحث‌های «در محله» بررسی و دسته‌بندی گردیده، انتقال پیام‌ها، توسط داوطلبان سلامت محلات به خانوارهای تحت پوشش صورت می‌گیرد. نظارت مربی بر چگونگی انجام آموزش در محله ضروری است. این قسمت از کار مربی بخشی از آموزش داوطلبان محسوب می‌شود.

▼ مرحله سوم

به فاصله یک ماه پس از اتمام آموزش محتوی کتاب، لازم است مربی با همکاری داوطلبان سلامت مجدداً میزان افزایش آگاهی، نگرش و عملکرد همان خانوارهای انتخاب شده در مرحله‌ی اول را مورد سنجش قرار دهد.

▼ مرحله چهارم

در صورتی که میزان افزایش آگاهی و نگرش خانوارها کمتر از ۳۵ درصد بود مجدداً جهت انتقال پیام‌ها برنامه‌ریزی شود.

	شماره پرسشنامه
☐	قبل از آموزش
☐	بعد از آموزش

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
مرکز بهداشت استان.....

پرسشنامه بررسی میزان آگاهی و نگرش خانوارهای تحت پوشش داوطلب سلامت در مورد بیماری مالاریا

این پرسشنامه از طریق مصاحبه داوطلب سلامت با مادر یا یکی از اعضای آگاه خانوار تکمیل می شود.

اطلاعات عمومی:

- ۱- نام شهرستان.....
- ۲- نام واحد مجری برنامه.....
- ۳- نام مربی.....
- ۴- نام داوطلب سلامت
- ۵- شماره خانوار.....آدرس خانوار.....
- ۶- تاریخ//۱۳

سؤالات بخش آگاهی:

- ۱- عامل انتقال بیماری مالاریا چیست؟
 - الف- پشه آنوفل نر
 - ب- کنه
 - ج- پشه آنوفل ماده
 - ت- پشه خاکی
- ۲- مهم ترین علائم بیماری مالاریا چیست؟
 - الف- لرز - تب - عرق
 - ب- خونریزی - سردرد
 - ج- سرفه و آبریزش بینی
 - د- استفراغ و اسهال

۳- مطمئن ترین روش تشخیص مالاریا چیست؟

الف) آزمایش ادرار

ب) آزمایش خون

ج) آزمایش مدفوع

د) آزمایش پوستی

۴- عامل بیماری مالاریا در کدامیک از ترشحات فرد بیمار وجود دارد؟

الف- خون

ب- بزاق

ج- خلط

د- همه موارد

۵- کدام یک از محل های زیر می تواند محل رشد و تکثیر پشه مالاریا باشد؟

الف- هوتک ها

ب- حوض انبارها

ج- مانداب های ناشی از نشت آب کولر

د- همه موارد

۶- راههای پیشگیری از بیماری مالاریا کدام یک از موارد زیر می باشد؟

الف- خوابیدن در پشه بند

ب- نصب توری

ج- سم پاشی در محل استراحت پشه

د- همه موارد

۷- بهترین زمان استفاده از پشه بند چه زمانی می باشد؟

الف- غروب آفتاب تا طلوع

ب- از طلوع آفتاب تا ظهر تا ظهر

ج- از طلوع آفتاب تا غروب

د- از ظهر تا غروب

سوالات بخش نگرش

۱- اگر به بیماری مالاریا مبتلا شوم بیماری خود را کاملاً از دیگران پنهان نگه می دارم.

الف- کاملاً موافقم ب- موافقم ج- نظری ندارم د- مخالفم ه- کاملاً مخالفم

۲- با شروع علائم تب و لرز به بهورز، مراقب سلامت و یا داوطلب سلامت اطلاع می دهم.

الف- کاملاً موافقم ب- موافقم ج- نظری ندارم د- مخالفم ه- کاملاً مخالفم

- ۳- استفاده صحیح از پشه بند یکی از راه های پیشگیری از بیماری مالاریا می باشد.
- الف- کاملاً موافقم ب- موافقم ج- نظری ندارم د- مخالفم ه- کاملاً مخالفم
- ۴- ابتلا به بیماری مالاریا بر روی روابط خانواده من با دوستان و آشنایان اثر نامطلوب می گذارد.
- الف- کاملاً موافقم ب- موافقم ج- نظری ندارم د- مخالفم ه- کاملاً مخالفم
- ۵- بیماری مالاریا در طول بارداری موجب بروز عوارض وخیمی برای نوزاد می شود.
- الف- کاملاً موافقم ب- موافقم ج- نظری ندارم د- مخالفم ه- کاملاً مخالفم
- ۶- مصرف داروهای خانگی برای درمان بیماری مالاریا موثر است.
- الف- کاملاً موافقم ب- موافقم ج- نظری ندارم د- مخالفم ه- کاملاً مخالفم

سوالات بخش عملکرد

- ۱- آیا در صورت بروز علائم تب، لرز و عرق به نزدیکترین خانه بهداشت، پایگاه و یا مرکز خدمات جامع سلامت برای انجام آزمایش مالاریا مراجعه می کنید؟
- الف- بلی ب- خیر
- ۲- آیا در منزل پشه بند دارید؟
- الف- بلی ب- خیر
- ۳- آیا هنگام خواب در زیر پشه بند می خوابید؟
- الف- بلی ب- خیر
- ۴- آیا برای از بین بردن آب های راکد اطراف منزل اقدام نموده اید؟
- الف- بلی ب- خیر
- ۵- آیا از باسیل برای کشتن لارو در حوض انبار استفاده می کنید؟
- الف- بلی ب- خیر
- ۶- آیا دفع کننده حشرات و یا حشره کش در منزل دارید؟
- الف- بلی ب- خیر
- ۷- آیا شما در سم پاشی با مراقب سلامت و یا بهورز همکاری می کنید؟
- الف- بلی ب- خیر

۱- کتاب برنامه حذف مالاریا در جمهوری اسلامی ایران (در افق ۱۴۰۴) ، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

۲- دستورالعمل درمان مالاریا در جمهوری اسلامی ایران، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (مرکز مدیریت بیماری های واگیر)

۳- سایت WHO

۴- گزارش جهانی مالاریا ۲۰۱۸

۵- سند ۲۰۲۰ مالاریا سازمان WHO

6- Malaria Rapid Diagnostic Test Performance (2012)

برای آگاهی بیشتر ...

برای مطالعه بیشتر در زمینه موضوعات مرتبط با بیماری مالاریا و پیشگیری از آن، می توانید کتب و مجموعه های آموزشی زیر را مطالعه نمایید :

◀ کتاب برنامه حذف مالاریا در جمهوری اسلامی ایران (در افق ۱۴۰۴)
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

◀ دستورالعمل درمان مالاریا در جمهوری اسلامی ایران، وزارت بهداشت،
درمان و آموزش پزشکی (مرکز مدیریت بیماری های واگیر)

◀ گزارش جهانی مالاریا ۲۰۱۸

◀ سند ۲۰۲۰ مالاریا سازمان WHO

معاونت بهداشت

دانشگاه علوم پزشکی زاهدان